

Toppers terug in het veld

blauwe kiekendief velduil

Samenvatting 'Toppers terug in het veld'

Op 22 maart kwamen beheerders en beleidsmakers van duin- en kustgebieden samen voor een themadag over de blauwe kiekendief en de velduil van Vogelbescherming Nederland. Om kennis te delen, maar vooral ook om in actie te komen.

Overleving blauwe kiekendief

Onderzoekers van SOVON Vogelonderzoek Nederland presenteerden recente onderzoeksresultaten over de blauwe kiekendief. In 2004 is SOVON met ondersteuning van Vogelbescherming een onderzoek op de Waddeneilanden gestart naar de mogelijke oorzaken van de achteruitgang van de blauwe kiekendief. In 2012 resteerden nog maar 11 paar op de eilanden. Het begin van afname verschilt per eiland, en lokale oorzaken blijken belangrijk in de negatieve trend. Met het broedsucces lijkt niet zoveel mis. De oorzaak van de achteruitgang is de slechte overleving van juveniele en adulte kiekendieven, sinds de jaren negentig. Dit speelt zich vooral buiten de broedtijd af, maar een slechte start bij het uitvliegen kan bij jonge vogels tot een grotere kans op wintersterfte leiden. Blauwe kiekendieven overwinteren steeds dichterbij hun broedhabitat, de ineenstorting van de populatie veldmuizen in het sterk geïntensiverde platteland is waarschijnlijk een belangrijke factor voor de sterfte. Ook de afname van het aantal konijnen in de duinen speelt mee. Uit dieetonderzoek in de broedtijd kwam naar voren dat konijnen, woelmuizen en zangvogels nu de belangrijkste voedselbronnen zijn.

SOVON stelt voor om de voedselomstandigheden zowel buiten als binnen de broedgebieden te verbeteren. Op de Waddeneilanden, maar ook op het vasteland, liggen op dit vlak mogelijkheden door aanpassingen in akkerbeheer en begrazingsbeheer én de aanleg van nieuwe akkers.

Velduil

Over de oorzaken van de achteruitgang van velduil is veel minder bekend. De broedpopulatie is dramatisch afgenomen, met nog maar 15-25 paar op de eilanden in 2011. Recent wetenschappelijk onderzoek naar velduilen ontbreekt grotendeels. Op Texel was al bekend dat het belang van Noordse woelmuis groot is voor velduilen.

Minder begrazing in de duinen

Uit het blauwe kiekendief onderzoek kwam duidelijk naar voren dat begraasde delen van de duinen worden gemedend. Begraasde terreindelen worden niet alleen gemedend als jaaggebied, maar ook als nestplaats. Voor het behoud van de kiekendieven, maar ook die van de velduil op de eilanden zal

daarom een pas op de plaats gemaakt moeten worden met integrale, jaarrond duinbegrazing, met name door runderen. Uit onderzoek van SOVON en Stichting Bargerveen bleek de negatieve werking van jaarrond begrazing van runderen in de duinen op vogels. Mogelijk ligt een lagere dichtheid van muizen in begraasde delen daaraan ten grondslag. De Noordse woelmuis (belangrijke prooisoot van de blauwe kiekendief op Texel) doet het slecht in sterk begraasd terrein. Toch zijn half open duinvegetaties gewenst, om het foerageren van vogels te faciliteren. De inzet van grazers blijft daarom een goede beheermaatregel. Soorten begrazers en de begrazingsdruk zijn dus belangrijk. Wisseling hiervan in tijd en ruimte zou veel op kunnen leveren. Begrazing op maat, zeg maar. Staatsbosbeheer Texel kijkt momenteel naar het aanbrengen van variatie in begrazing. Gedacht wordt om de begrazingsdruk in perioden omlaag te brengen. En om delen uit de begrazing te halen.

Meer ruimte voor prooidieren

Paul Voskamp van Provincie Limburg vertelde over het gerichte akkerbeheer voor de hamster in Zuid Limburg. In die reservaten wordt zomergraan, wintergraan en luzerne geteeld. De gewassen blijven staan en worden niet geoogst. Sinds 2003 heeft dit hamsterreservaat enkele tientallen overwinterende blauwe kiekendieven aangetrokken, die afkomen op de hoge veldmuisdichtheden. Ook in Engeland heeft het laten staan van wintergraan goed uitgediend voor blauwe kiekendief. Het hamsterreservaat in zuid Limburg is groot en kan gesubsidieerd worden middels een Hamsterbeheerpakket (SANL). Het is het een goed idee om akkerranden aan te leggen op de Waddeneilanden zelf. Dat speelt in op de trend van blauwe kiek om steeds noordelijker te overwinteren, en levert ook extra voedselgebied in de broedtijd op. Het is namelijk beter voor deze kiekendieven om dichterbij hun broedgebied te overwinteren, niet in de laatste plaats vanwege de predatie door vossen op het vaste land.

Siebold van Breukelen van de Texelse agrarische natuurvereniging de Lieuw, vertelde dat agrariërs op Texel over veel kleinere percelen beschikken. Voor het inrichten van hele brede akkerranden heeft de agrarische natuurvereniging daarom geen belangstelling. Wél zijn een aantal smalle akkerranden ingericht, en die leveren momenteel aantallen veldleeuweriken, jonge Kieviten en scholeksters op. Helaas is het aantal smalle akkerranden sinds 2007 achteruit gegaan. Vanuit de regeling Groenblauwe diensten van de overheid zou de aanleg van ruigtestroken en smalle akkerranden kunnen worden gefinancierd. Een andere mogelijkheid zijn de vergroeningsmaatregelen vanuit het nieuwe Gemeenschappelijke Landbouwbeleid. In de discussie werd opgemerkt dat als je wintergraan laat staan, je geen zomergraan kan telen. Voor een optimaal voedselaanbod is een combinatie van het telen van zomer- en wintergraan daarom gewenst.

Jammer genoeg wordt predatie door roofvogels als probleem gezien voor weidevogelbeheer op Texel. Het stimuleren van maatregelen voor blauwe kiekendief in het agrarisch gebied van Texel ligt daarom gevoelig.

Toekomstperspectief

Aan het eind van de dag deed Staatsbosbeheer Texel een toezegging voor het inrichten van een gebied van 10-15 hectare. Goed nieuws voor onze kiekendieven en velduilen! Diverse andere beheerders denken na over de mogelijkheden op hun terreinen. Natuurlijk hoopt Vogelbescherming

op nieuwe initiatieven vanuit beheerders en agrarische natuurverenigingen, want hiermee zijn we er nog niet. Medewerkers van Vogelbescherming zijn beschikbaar om projecten te helpen initiëren. Vogelbescherming gaat diverse fondswervingsmogelijkheden na voor projecten. Een eerste toezegging is inmiddels verkregen van het Bettie Wiegmandfonds voor de inrichting van een voorbeeldproject. We horen graag van u!

Anne Voorbergen